

MOLAO WA BOŠORO BJA SEGAE

WA BO 116 wa 1998

[Lebelela Molawana]

[E DUMELETŠWE KA LA 20 NOFEMERE, 1998]

[LETŠATŠIKGWEDI LA GO THOMA GO ŠOMA: 15 DESEMERE, 1999]

(Sengwalwa sa Seisimane se na le mosaeno wa Mopresidente)

Molao wo o beakantšwe *Kuranteng ya Mmušo* 35018 letšatšikgwedi 10 Febereware,
2012.

bjalo ka ge go fetošitšwe ka *Judicial Matters Second Amendment Act, wa bo 55 wa*
2003

Jurisdiction of Regional Courts Amendment Act, Wa bo 31 wa 2008

[o thoma go šoma ka la 9 Agostose, 2010] *Independent Police Investigative*
Directorate Act, Wa bo 1 wa 2011[o thoma go šoma ka la 1 Aporele, 2012] diphetošo
tše šišintšwego ka *Independent Police Investigative Directorate Act, Wa bo 1 wa*
2011

(ditaello ga se di goeletšwe) Diphetošo tše šišintšwego ka Dikarolo di tla fetošwa

Karolo. 36 ya Molao 1 wa 2011 Karolo 18 ya Molao 116 wa 1998

MOLAO

Go phethagaletša go newa ga ditaelo tša tšhireletšo malebana le bošoro bja segae; mme le bakeng sa merero ye malebana.

KATAPELE

GO LEMOGWA gore bošoro bja segae ke bošula bjo bogolo kudu leagong; gore go na le palo ye ko godimo ya ditiragalo tša bošoro bja segae mo gare ga leago la Afrika Borwa; gore batšwasehlabelo ba bošoro bja segae ke bontšhi bja maloko a setšhaba ao a palelwago ke go itšhireletša; gore bošoro bja segae bo ka mehuta ye mentšhi; gore ditiro tša bošoro bja segae di ka diragala ditswalanong tše ntši tše farologanego; mme le gore ditharollo tše šomišwago ga bjale go batšwasehlabelo dilaeditše go se šome ka phethagalo;

MME KA GO ELELA Molaotheo wa Rephabliki ya Afrika Borwa, mme gagolo, tokelo ya go swarwa ka go lekana mme le tokologo le tšhireletšo ya motho; mme le boikgafo bja boditšhabatšhaba le ditlamego tša Mmušo phedišong ya bošoro kgahlanong le basadi le bana, go akaretšwa ditlamego ka tlase ga Dikopano tša Ditšhaba Kopano Phedišong ya Mahuta ka moka ya Kgethollo Kgahlanong le Basadi le Ditokelo tša Ngwana;

KE MAIKEMIŠETŠO Molao wo go nea batšwasehlabelo ba bošoro bja segae tšhireletšo ye ko godimo tlaišong ya segae yeo Molao o ka e phethagaletšago; mme le go dira mekgwa yeo e tlilego go netefatša gore makala a malebana a mmušo a phethagaletša ka botlalo ditaello tša Molao wo, mme go laetšwa gore Mmušo o na le boikgafo phedišong ya bošoro bja segae.

E DIRWA MOLAO ke Palamente ya Rephabliki ya Afrika Borwa, ka mo go latelago:—

THULAGANYO YA DIKAROLO

1. Dithalošo
2. Mošomo wa go thuša le go tsebiša ngongorego ya ditokelo
3. Swaro ka mohlankedi wa khutšo ntle le tumelelo
4. Kgopelo ya taelo ya tšhireletšo
5. Kakanyo ya kgopelo le go newa taelo ya tšhireletšo ya nakwana
6. kabo ya taelo ya tšhireletšo
7. Maatla a kgorotsheko malebana le taelo ya tšhireletšo
8. Tumelelo ya go swara ge go newa taelo ya tšhireletšo
9. Kamogo ya dibetša le dibetša tše kotsi
10. Pharologanyo goba peelothoko ya taelo ya tšhireletšo
11. Go ya ditshepetšong le thibelo ya kgatišo ya tshedimošo ye itšego
12. Maatla
13. Tirelo ya ditokomane
14. Kemedi ya semolao

15. Ditshenyagalelo
16. Boipelaetšo le tshekaseko
17. Melato
18. Tiragatšo ya Molao ka bolaodi bja botšhotšhisi le maloko a Tirelo ya Sephodisa ya Afrika Borwa
19. Melawana
20. Phetošo ya karolo 40 ya Molao 51 wa 1977, bjalo ka ge e fetošitšwe ka karolo 41 ya Molao 129 wa 1993 le karolo 4 ya Molao 18 wa 1996
21. Phumolo ya melao le dipoloko
22. Thaetlele ye kopana le go thoma go šoma ga Molao

Ditlhalošo

1. Mo Molaong wo, ntle le ge tshwaraganyo e hlalošo ka tsela ye nngwe—
"sebetša" e ra sebetša bjalo ka ge se hlalošitšwe go karolo 1(1) goba sebetša sefe goba sefe bjale ka ge go hlalošitšwe go karolo 32(1) ya *Arms and Ammunition Act, 1969 (Molao 75 wa 1969)*;
"klereke ya kgorotsheko" e ra klereke ya kgorotsheko go ya ka karolo 13 ya *Magistrates' Courts Act, 1944 (Molao 32 wa 1944)*, mme e akaretša mothuša klereke wa kgorotsheko yo thwetšwego bjalo ka seo;
"mongongoregi" e ra motho ofe goba ofe yo a lego goba a bego a na le tswalano ya segae le molatofatšwa mme yo a lego goba a bilego tirigalong ya bošoro bja segae, go akaretšwa ngwana ofe goba ofe yo hlokometšwego ke mongongoregi;

"kgorotshoko" e ra kgorotshoko efe goba efe ya maseterata bakeng sa selete se hlalošitšwego go *Magistrates' Courts Act, 1944 (Molao 32 wa 1944)*;

"tshenyagalelo ya thoto" e ra tshenyo ka maikemišetšo goba tshenyo ya thoto ya mongongoregi goba yeo mongongoregi a nago le kgahlegelo go yona;

"sebetša se kotsi" e ra sebetša sefe goba sefe bjalo ka ge se hlalošitšwe go karolo 1 ya *Dangerous Weapons Act, 1968 (Molao 71 wa 1968)*;

"tswalano ya segae" e ra tswalano magareng ga mongongoregi le molatofatšwa ka ditsela tše latelago—

- (a) ba nyalane goba bao ba bego ba nyalane, go akaretšwa lenyalo go ya ka molao ofe goba ofe, setlwaedi goba tumelo;
- (b) ba (go sa kgathalatšege gore ke ba bong bjo tee goba bjo farologanego) dula mmogo goba ba be ba dula mmogo tswalanong bjalo ka lenyalong, efela ga ba goba ba be ba sa nyalana, goba ba palelwa ke go nyalana;
- (c) ke batswadi ba ngwana goba batho bao ba nago le maikarabelo a botswadi bakeng sa ngwana yoo (go sa kgathalatšege gore ke ka nako ye tee);
- (d) ke maloko a lelapa ao a tswalanego ka madi, go swana goba go hlokelemelwa;
- (e) ba tlemanane goba ba be ba tlemanane, ba ratana goba tswalano ya setlwaedi, go akaretšwa tswalano ye bonwago bjalo ka ya go ratana, ya thobalano ye botelele bja nako bofe goba bofe; goba
- (f) ba abelana goba ba abelane lefelo la bodulo le swanago;

"bošoro bja segae" e ra—

- (a) tlaišo ya mmeleng;
- (b) tlaišo ya thobalano;
- (c) tlaišo ya maikutlo, mantšu le monagano;

- (d) tlaišo ya ekonomi;
- (e) go tšhošetša;
- (f) tlhorišo
- (g) tatelo ntle le tetla;
- (h) tshenyo ya thoto;
- (i) tseno tulong ya mongongoregi ntle le tumelelo, moo baamegi ba sa dulego lefelong le swanago; goba
- (j) maitshwaro afe goba afe a go laola goba go tlaiša go mongongoregi, moo maitshwaro a a hlorigago, goba a ka hlola tlhorišo go, polokego, bophelo goba maemo a mongongoregi;

"tlaišo ya ekonomi" e akaretša—

- (a) kganetšo ye sa swanelago ya methopo ya ekonomi goba matlotlo ao mongongoregi a swanetšwego ka tlase ga molao goba yeo mongongoregi a e hlokago, go akaretšwa dilo tša ka gae bakeng sa mongongoregi, tefelo ya ntlo goba tefelo ya rente malebana le bodulo bjo bo abelanwego; goba
- (b) tlahlo ye sa swanelago ya dilo tša ka ntlong goba thoto yeo mongongoregi a nago le kgahlegelo go yona;

"thušo ya tšhoganeytšo ka tšhelete" e ra phumola megokgo ya tahlegelo ya ditšhelete ka mongongoregi ka nako ya kabo ya taelo ya tšhireletšo ka lebaka la bošoro bja segae, go akaretšwa—

- (a) tahlegelo ya moputšo;
- (b) ditshenyagalelo tša ngaka le tša meno;
- (c) go ya lefelong le lengwe le ditshenyagalelo tša bodulo; goba
- (d) dihlokego tša ka gae;

"tlaišo ya maikutlo le monagago" e ra tatellano ya nyefolo goba maitshwaro a go nyatša go mongongoregi, go akaretšwa—

- (a) go nyefola ka poeletšo, kgegeo goba go bitša ka maina;
- (b) ditšhošetšo tša poeletšo go hlola kwešobohloko ya maikutlo; goba
- (c) taetšo ya poeletšo ya borui bja kgapeletšo goba mona, yeo e lego ka tsela ye laetšago boporaebete bja mongongoregi, tetla, botshepegi goba tšhireletšego;

"tlhorišo" e ra go ba le maitshwaro a tatellano ao a tlišago letšhogo la kgobalo go mongongoregi go akaretšwa—

- (a) go bogela ka poeletšo, goba go leta ka ntle kgauswi le moago goba lefelo moo mongongoregi a dulago, šomago, a dirago kgwebišano, ithutago goba moo a lego gona;
- (b) go letšetša ka poeletšo goba go dira gore motho yo mongwe a letšetše mongongoregi, go sa kgathalatšege gore go bana le poledišano goba aowa;
- (c) go romela mangwalo ka poeletšo, go phethagaletša thomelo ya mangwalo, dithelekeramo, diphuthelwana, ditšweletšwa, meile ya ilektroniki goba dilo tše dingwe go mongongoregi;

"tšhošetša" e ra go bolela goba go tšweletša tšhošetšo, goba go dira gore mongongoregi a hwetše tšhošetšo, yeo e hlolago letšhogo;

"leloko la Tirelo ya Sephodisa ya Afrika Borwa" e ra leloko bjalo ka ge go hlalošitšwe go karolo 1 ya *South African Police Service Act, 1995 (Molao 68 wa 1995)*;

"mohlankedi wa khutšo" e ra mohlankedi wa khutšo bjalo ka ge go hlalošitšwe go karolo 1 ya *Criminal Procedure Act, 1977 (Molao 51 wa 1977)*;

"tlaišo ya mmeleng" e ra tiro goba tiro ya tšhošetšo ya bošoro bja mmeleng wa mongongoregi;

"**beilwego**" e ra ye beilwego go ya ka molawana wo dirilwego ka tlase ga karolo 19;

"**taeolo ya tšhireletšo**" e ra taelo go ya ka karolo 5 goba 6 efela, go karolo 6, e kgetholla taeolo ya tšhireletšo ya nakwana;

"**bodulo**" e akaretša dihlongwa tša bana, bagolo le digole;

"**molatofatšwa**" e ra motho yo lego goba yo a bego a le tswalanong le mongongoregi mme yo dirilego goba yo latofaditšwego ka tiro ya bošoro bja segae kgahlanong le mongongoregi;

"**tlaišo ya thobalano**" e ra maitshwaro ao a tlaišago, hlabišago dihlong, nyefolago goba a gatakago seriti sa thobalano sa mongongoregi;

"**šerifi**" e ra šerifi ye thwetšwego go ya ka karolo 2 (1) ya *Sheriffs Act, 1986 (Molao. 90 wa 1986)*, goba motswaoswere wa šerifi yo thwetšwego go ya ka karolo 5 (1) ya Molao wo hlaošitšwego;

"**tatelo ntle le tetla**" e ra taelo ya poeletšo, gobago emiša mongongoregi;

"**Molao wo**" o akaretša melawana.

Mošomo wa go thuša le go tsebiša ngongorego ya ditokelo

2. Leloko lefe goba lefe la Tirelo ya Sephodisa ya Afrika Borwa le swanetše go, tiragalong ya bošoro bja segae goba ka bonako bja bo kgonegago, goba ge tiragalo ya bošoro bja segae e fetša go begwa—

(a) thuša mongongoregi ka moo go hlokegago seemong seo, go akaretša go thuša goba go dira dithulaganyo gore mongongoregi a hwetše madulo a bolokegilego mme le go hwetša hlokomelo ya tša maphelo;

- (b) ge go kgonega go dira ka tsela yeo, a nee tsebišo ye nago le tshedimošo bjalo ka ge go laetšwe go mongongoregi ka leleme la semmušo la boikgethelo bja mongongoregi; mme
- (c) ge go kgonega go dira bjalo, hlaloša go mongongoregi, dikagare tša tsebišo ye ka tsela ye beilwego, go akaretšwa ditharollo tše ka dirišwago go ya ka Molao wo mme le tokelo ya go dira ngongorego ya molato, ge go kgonega.

Swaro ka mohlankedi wa khutšo ntle le tumelelo

3. Mohlankedi wa khutšo a ka, ntle le tumelelo, swara molatofatšwa ofe goba ofe tiragalong ya bošoro bja segae yoo a mo naganelago gore a ka tšwa a dirile molato wo sepelelanago le bošoro kgahlanong le mongongoregi.

Kgopelo ya taelo ya tšhireletšo

4. (1) Mongongoregi ofe goba ofe a ka, ka tsela ye beilwego, dira kgopelo ya taelo ya tšhireletšo.

(2) ge ngongorego e sa emela ke moemedi wa molao, klereke ya kgorotsheko e swanetše go tsebiša mongongoregi, ka tsela ye beilwego—

(a) ka ga tharollo ye lego gona go ya ka Molao wo; gape

(b) ka ga tokelo ya go dira ngongorego ya bosenyi kgahlanong le molatofatšwa, ge molato wa bosenyi o dirilwe ke molatofatšwa.

(3) Go sa setšwe ditaelo tša molao wo mongwe, kgopelo e ka tlišwa bakeng sa mongongoregi ke motho ofe goba ofe, go akaretšwa mokhanselara, moabi wa ditirelo tša maphelo, leloko la Tirelo ya Sephodisa ya Afrika Borwa,

mošomi wa tša leago goba morutiši, yo nago le kgahlegelo bophelong bja mongongoregi: Ge fela e le gore kgopelo e swanetše go romelwa ka tumelelo ka tsela ya lengwalo ya mongongoregi, ntle le ge mongongoregi—

- (a) e le ngwana;
- (b) a sa felela monaganong;
- (c) a idibetše; goba
- (d) e le motho yoo kgorotsheko e bonago gore o palelwa ke go nea tetla.

(4) Go sa setšwe ditaelo tša molao ofe goba ofe, ngwana ofe goba ofe, goba motho ofe goba ofe bakeng sa ngwana, a ka dira kgopelo ya taelo ya tšhireletšo go kgorotsheko ntle le thušo ya motswadi, mohlokomedi, goba motho ofe goba ofe.

(5) Kgopelo ye hlalošitšwego go karolwana (1) e ka tlišwa morago ga diiri tša go šoma ga kgorotsheko ka letšatšikgwedi leo e sego la kgorotsheko, ge kgorotsheko e bona gore mongongoregi a ka amega gampe ge kgopelo e sa phethagaletšwe ka bonako.

(6) Diafitafiti tše thekgago ka batho bao ba nago le tsebo ya morero wo malebana di ka sepela le kgopelo.

(7) Kgopelo le diafitafiti di swanetše go diragatšwa go klereke ya kgorotsheko yeo e a tlilego go romela kgopelo le afitafiti go kgorotsheko.

Kakanyo ya kgopelo le go newa taelo ya tšhireletšo ya nakana

5. (1) Kgorotsheko e swanetše, ka bonako bjo bo kgonegago, go akanya kgopelo ye rometšwego go ya ka karolo 4 (7) mme e ka, bakeng sa mohola woo, akanya bohlatse bjo okeditšwego ka moo e bonago go hlokega, go akaretšwa

bohlatse ka molomo goba bohlatse bja afitafiti, bjoo bo tla dirago karolo ya rekhoto ya ditshepetšo.

(1A) Moo maemo a dumelago mme moo Moemedi wa Malapa a lego gona, kgorotsheko e ka, maamong ao a hlalošitšwego go *Mediation in Certain Divorce Matters Act, 1987 (Molao 24 wa 1987)*, ge a akanya kgopelo ye hlalošitšwego go karolwana (1), diragatša nyakišišo gore e phethagatšwe ke Moemedi wa Malapa, ka ge go hlalošitšwe go *Mediation in Certain Divorce Matters Act, 1987*, lefelong la gagwe moo maatla a tshepetšo ya molao a lego gona, maleba le polokego ya ngwana ofe goba ofe goba ngwana yo hlokomelwago yo angwago ke ditshepetšo tše go bolelwago ka tšona, moogo ya ka ditaelo tša Molao woo di šoma ka diphetolo tše hlokegago go tshwaraganyo.

(2) Ge kgorotsheko e kgotšofala gore go na le bohlatse bja *prima facie* bja gore—

- (a) molatofatšwa o dira, goba o dirile tiro ya bošoro bja segae; gape
- (b) mongongoregi a ka sotlega ka lebaka la bošoro bjo bja segae ge taelo ya tšhireletso e sa newa semetseng, kgorotsheko e swanetše go, go sa setšwe taba ya gore molatofatšwa ga se a newa tsebišo ya ditshepetšo ye hlalošitšwego go karolwana (1), nea taelo ya tšhireletšo ya nakwana kgahlanong le molatofatšwa, ka tsela ye beilwego.

(3) (a) Taelo ya tšhireletšo ya nakwana e swanetše go newa molatofatšwa ka tsela ye beilwego mme e swanetše go laetša mabaka ka letšatšikgwedi le laeditšwego taelong ya tšhireletšo gore ke ka eng taelo ya tšhireletšo e sa swanela go newa.

(b) Khophi ya kgopelo ye laeditšwego go karolo 4(1) le rekhoto ya bohlatse bofe goba bofe bjo hlalošitšwego go ya ka karolwana (1) di swanetše go newa molatofatšwa mmogo le taelo ya tšhireletšo.

(4) Ge kgorotsheko e sa nee taelo ya tšhireletšo ya nakwana go ya ka karolwana (2), kgorotsheko e swanetše go laela klereke ya kgorotsheko go kgontšha thomelo ya dikhophi tše netefaditšwego tša kgopelo ye malebana mme le diafitafiti dife goba dife tše thekgago go molatofatšwa ka tsela ye beilwego, gammogo le tsebišo ye beilwego ye kgopelago molatofatšwa go laetša mabaka a gore ke ka eng taelo ya tšhireletšo e sa swanela go newa ka letšatšikgwedi le beilwego.

(5) Matšatšikgwedi a hlalošitšwego go dikarolwana 3 (a) le (4) ga e a swanela go ba ka tlase ga matšatši a 10 morago ga gore tirelo e phethagaletšwe go molatofatšwa: Ge fela e le gore letšatšikgwedi le hlalošitšwego go karolwana (3)(a) le ka phopholetšwa ke molatofatšwa morago ga go hwetša tsebišo go mongongoregi le kgorotsheko diiring tše sego ka tlase ga tše 24.

(6) Taelo ya tšhireletšo ya nakanwa e ka se be le maatla go fihlela e newa molatofatšwa.

(7) Morago ga tirelo goba hwetšo ya tirelo ya taelo ya tšhireletšo ya nakwana, klereke ya kgorotsheko e swanetše go phethagaletša—

(a) khophi ye netafaditšwego ya taelo ya tšhireletšo ya nakwana; le

(b) tetla ya go swara ya mathomo ye hlalošitšwego go karolo 8(1)(a), tše tla newago mongongoregi.

Kabo ya taelo ya tšhireletšo

6. (1) Ge molatofatšwa a sa fihla ka letšatšikgwedi le beilwego le hlalošitšwego go karolo 5(3) goba (4), mme ge kgorotshoko e kgotšofetše gore—

- (a) tirelo ye phethagetšego e diragaditšwe go molatofatšwa; gape
- (b) kgopelo e na le bohlatse bja *prima facie* gore molatofatšwa go dirile tiro ya bošoro bja segae, kgorotshoko e swanetše go nea taelo ya tšhireletšo ka tsela ye beilwego.

(2) Ge molatofatšwa a tšwelela ka letšatšikgwedi le beilwego gore a be kgahlanong le taelo ya tšhireletšo, kgorotshoko e swanetše go tšwelapele ka go theeletša taba ye mme—

- (a) e akanye bohlatse bofe goba bofe bjo hweditšwego mo nakong ye fetilego go ya ka karolo 5(1); gape
- (b) e akanye diafitafiti tše dingwe goba bohlatse ka molomo ka ge bo ka laela, mme ba dira karolo ya rekhoto ya ditshepetšo.

(3) Kgorotseko e ka, ka bo yona goba ka kgopelo ya mongongoregi, ge e na le boikgopolelo bja gore goba e bona hlokego ya go dira seo, laela gore hlahlobo ya hlatse, go akaretšwa mongongoregi, molatofatšwa yo a sa emelwago ke moemedi wa molao—

- (a) ga se ya swanela go botšološa thwii motho yo a nago le tswalano ya segae le molatofatšwa; gape
- (b) o tla botšiša botšišo efe goba efe go hlatse ye ka go bega potšišo ye kgorotshokong, mme kgorotshoko go boeletša potšišo ka phethagalo go molatofatšwa.

(4) Kgorotshoko e swanetše go, morago ga theeletšo bjalo ka ge hlalošitšwe go karolwana (2), nea taelo ya tšhireletšo ka tsela ye beilwego ge e hwetša, ka go sekaseka dikgonagalo, gore molatofatšwa o dirile goba o dira tiro ya bošoro bja segae.

(5) Ge go newa taelo ya tšhireletšo klereke ya kgorotshoko e swanetše go, ka tsela ye beilwego, kontšha—

(a) taelo ya mathomo e newe molatofatšwa; mme

(b) khophi ye netefaditšwego ya taelo ye, le tetla ya mathomo ya go swara ye hlalošitšwego go karolo 8(1)(a), go newa mongongoregi.

(6) Klereke ya kgorotshoko e swanetše go, ka tsela ye beilwego, romela dikhophi tše netefaditšwego tša taelo ya tšhireletšo le tetla ya go swara ye hlalošitšwego go karolo 8(1)(a) maphodiseng a boikgethelo bja mongongoregi.

(7) Go ya ka ditaelo tša karolo 7(7), taelo ya tšhireletšo ye neilwego go ya ka karolo ye e tla dula e šoma go fihlela e beelwa thoko, mme tlošo ya taelo ye e ka se diragatšwe morago ga go bona boipelaetšo.

Maatla a kgorotshoko malebana le taelo ya tšhireletšo

7. (1) Kgorotshoko e ka, ka taelo ya tšhireletšo ye hlalošitšwego go karolo 5 goba 6, thibela molatofatšwa go—

(a) diragatša tiro efe goba efe ya bošoro bja segae;

(b) thušana le motho yo mongwe go diragatša tiro efe goba efe ye swanago le ye;

- (c) tsenya lefelo leo go dulago mongongoregi le molatofatšwa: Ge fela e le gore kgorotsheko e ka gapeletša thibelo ye ge go bonala go le kgahlegelong ya mongongoregi;
- (d) tsenya karolo ye itšego ya bodulo bjo abelanwago;
- (e) tsenya bodulo bja mongongoregi;
- (f) tsenya lefelo la mošomo la mongongoregi;
- (g) thibela mongongoregi yo dulago goba yo a bego a dula lefelong le yo mongwe ka ge go hlalošitšwe go temana (c) go tsena goba go dula lefelong leo goba karolong ye laeditšwego ya lefelo le abelanwego; goba
- (h) diragatša tiro efe goba efe ye hlalošitšwego taelong ya tšhireletšo.

(2) Kgorotsheko e ka gapeletša dipeelano tše okeditšwego ge e bona hlokego go šireletša mme le go phethagaletša polokego, bophelo goba polokego ya mongongoregi, go akaretšwa taelo—

- (a) go tšea sebetša sefe goba sefe goba sebetša se kotsi se swerwego ke goba ka tlase ga taolo ya molatofatšwa, bjalo ka ge go hlalošitšwe go karolo 9; gape
- (b) gore mohlankedi wa khutšo o swanetše go sepela le mongongoregi lefelong le laeditšwego go thuša ka peakanyetšo malebana le kgoboketšo ya thoto ya gagwe.

(3) Ge go laelwa thibelo ye hlalošitšwego go karolwana (1)(c), kgorotsheko e ka gapeletša go ditlamego tša molatofatšwa go ntšha tšhelete ya rente goba tefelo ya ntlo go akanywa dihlokwa tša tšhelete le methopo ya mongongoregi le molatofatšwa.

(4) Kgorotsheko e ka laela molatofatšwa go lefa thušo ya tšhoganyetšo go akanywa dihlonkwa tša tšhelete le methopo ya mongongoregi le molatofatšwa, mme taelo ye e a šoma go kahlolo ya kgorotsheko ya maseterata.

(5) (a) Aterese ya bodulo ya mongongoregi e swanetše go tlošwa taelong ya tšhireletšo, ntle le ge mabaka a dipeelano a hloka gore aterese e akaretšwe.

(b) Kgorotsheko e ka nea ditaello go netefatša gore aterese ya bodulo ya mongongoregi ga e tšweletšwe ka tsela efe goba efe yeo e ka hlolago kotsi tšhireletšego, bophelong goba polokego ya mongongoregi.

(6) Ge kgorotsheko e kgotšofetše gore go kgahlegelong ya ngwana ofe goba ofe e ka—

(a) ganetša molatofatšwa go bonana le ngwana yo; goba

(b) ya laela go bona ngwana yo ka dipeelano tšeo e di bonago di swanetše.

(7) (a) Kgorotsheko e ka se ganetše—

(i) go nea taelo ya tšhireletšo; goba

(ii) go gapeletša dipeelano dife goba dife goba go dira taelo efe goba efe yeo e swanetšego go e dira goba go dira ka tlase ga karolo ye, ka mabaka a tharolo ya molao ao a fihlelelegago go mongongoregi.

(b) Ge kgorotsheko e na le boikgopolelo bja gore taelo efe goba efe ya taelo ya tšhireletšo e šomana le morero woo o swanetšego go, bakeng sa kgahlegelo ya toka, šongwa go ya pele go ya ka molao ofe goba ofe wo malebana, go akaretšwa *Maintenance Act, 1998*, kgorotsheko e swanetše go laela gore taelo ye tla šoma bakeng sa nako ye beilwego ye laolwago ke kgorotsheko, gore e nee moamegi monyetla wa go hwetša tharollo ye swanetšego go ya ka molao woo.

Tumelelo ya go swara ge go newa taelo ya tšhireletšo

8. (1) Ge kgorotsheko e nea taelo ya tšhireletšo, kgorotsheko e swanetše go dira taelo—

- (a) ye dumelelago kabo ya tetla ya go swara ya molatofatšwa, ka tsela ye beilwego, gape
- (b) ye fegago tiragatšo ya tetla ye go ya ka kobamelo ya thibelo efe goba efe, peelano, tlamego goba taelo ye diragaditšwego go ya ka karolo 7.

(2) Tumelelo ye hlalošitšwego go karolwana (1)(a) e dula e šoma ntle le ge taelo ya tšhireletšo e beetšwe thoko, goba e phumotšwe morago ga tiragatšo.

(3) Klereke ya kgorotsheko e swanetše go nea mongongoregi tumelelo ya go swara ya bobedi goba ye nngwe, ge mongongoregi a dira afitafiti ka tsela ye beilwego moo go hlalošwago gore tumelelo ye ya hlokega bakeng sa tšhireletšo ya gagwe le gore tumelelo ye e lego gona e—

- (a) diragaditšwe mme ya phumolwa; goba e
- (b) lahlegile goba e sentšwe.

(4) (a) Mongongoregi a ka nea tumelelo ya go swara gammogo le afitafiti ka tsela ye beilwego, moo go tšwelelago gore molatofatšwa o fapogile thibelo efe goba efe, peelano, tlamego goba taelo ye lego ka gare go taelo ya tšhireletšo, go leloko lefe goba lefe la Tirelo ya Sepodisa ya Afrika Borwa.

(b) Ge go tšwelela go leloko le amegago gore, go ya ka karolwana (5), go na le mabaka a kwagalago a go belaela gore mongongoregi a ka hlagelwa ke kotsi ka lebaka la fapogo ya taelo ya tšhireletšo ka molatofatšwa, leloko

le swanetše go swara molatofatšwa bakeng sa go tšea gore o dirile molato wo hlalošitšwego go karolo 17(a).

(c) Ge leloko le malebana le na le boikgopolelo bja gore ga go mabaka a lekanego a go swara molatofatšwa go ya ka tema (b), le swanetše go nea tsebišo ka tsela ya lengwalo, yeo e—

- (i) laetšago leina, aterese ya bodulo le mošomo goba seemo sa molatofatšwa;
- (ii) bitšago molatofatšwa go tšwelela kgorotshekong, mme le ka letšatšikgwedi le nako, tše laeditšwego tsebišong, ka molato wo o hlalošitšwego go karolo 17(a); gape
- (iii) nago le setifikeiti sa mosaeno wa leloko le malebana se hlalošago gore o neile tsebišo ya mathomo go molatofatšwa mme le gore o hlalošitše thomelo yeo go molatofatšwa.

(d) Leloko le swanetše go romela khophi ya tsebišo ye hlalošitšwego go tema (c) go klereke ya kgorotsheko ye malebana, mme le tšweletšo ya khophi ye go kgorotsheko e tla ba bohlatse bja *prima facie* gore ya mathomo e neilwe molatofatšwa yo hlalošitšwego.

(5) Ge go akanya ge e ba mongongoregi a ka angwa ke kotsi, bjalo ka ge go hlalošitšwe go karolwana (4)(b), leloko la Tirelo ya Sephosa ya Afrika Borwa o swanetše go akanya—

- (a) kotsi polokegong, bophelo goba tšhireletšego ya mongongoregi;
- (b) bogolo bja maitshwaro a tlolo molao ye belaelwago ya taelo ya tšhireletšo; le
- (c) botelele bja nako go tloga nako yeo tlolo e diragaditšwego.

(6) Ge tumelelo ya go swara e newa leloko la Tirelo ya Sephosa sa Afrika Borwa go ya ka karolwana (4)(a), leloko le swanetše go tsebiša mongongoregi ka ga tokelo ya gagwe ka nako yeo mme a bule molato kgahlanong le

molatofatšwa, ge go kgonega, mme a hlalošetše mongongoregi gore molato o bulwa ka tsela efe.

Kamogo ya dibetša le dibetša tše kotsi

9. (1) Kgorotsheko e swanetše go laela leloko la Tirelo ya Sephodi ya Afrika Borwa go amoga sebetša sefe goba sefe goba sebetša se kotsi seo se lego go goba ka tlase ga taolo ya molatofatšwa, ge kgorotsheko e kgotšofetše ka bohlatse bjoo e bo hweditšego go akaretšwa diafitafiti tše thekgago kgopelo ye hlalošitšwego go karolo 4(1), gore—

- (a) molatofatšwa o tšhošeditše goba o laeditše maikemišetšo a go ipolaya goba go ikgobatša, goba motho ofe goba ofe tswalanong ya segae, le ge e le ka go šomiša sebetša se goba sebetša se kotsi; goba
- (b) go ba le sebetša se goba sebetša se kotsi ga se gwa swanela molatofatšwa goba motho ofe goba ofe tswalanong ya segae, ka lebaka la—
  - (i) seemo sa monagano wa molatofatšwa;
  - (ii) go rata bošoro ga molatofatšwa; goba
  - (iii) tirišo ya goba tlwaelo ya tagi ye tagago goba diokobatši.

(2) Sebetša sefe goba sefe se tšerwego go ya ka karolwana (1) se swanetše go newa mohlankedi wa Tirelo ya Sephodi ya Afrika Borwa bjalo ka ge go hlalošitšwe go karolo 11(2)(b) ya *Arms and Ammunition Act, 1969 (Molao 75 wa 1969)*, mme kgorotsheko e swanetše go laela klereke ya kgorotsheko go iša khophi ya rekhoto ya bohlatse ye malebana go Mokomišenare wa Bosetšhaba wa Tirelo ya Sephodisa ya Afrika Borwa bakeng sa go akanywa go ya ka karolo 11 ya *Arms and Ammunition Act, 1969*.

(3) Sebetša sefe goba sefe se kotsi seo se amogilwego go ya ka karolwana (1)—

- (a) se swanetše go newa tšhupetšo ye kgethegilego mme se lotwe maphodiseng bakeng sa nako ye ka laolwago ke kgorotsheko; mme
- (b) se tla bušetšwa ela go molatofatšwa goba, ge molatofatšwa e se mong wa sebetša se kotsi, go mong wa sona, ka taelo ya kgorotsheko le dipeelano tše ka laelwago ke kgorotsheko: Ge fela e le gore—
  - (i) ge e ba, ka boikgopolelo bja kgorotsheko, boleng bja sebetša se kotsi se amogilwego bo ka fase ga R200; goba
  - (ii) ge go sa kgopelwa pušetšo ya sebetša se kotsi mo dikgweding tše 12 morago ga gore se amogwe; goba
  - (iii) ge kgorotsheko e kgotšofetše gore go kgahlegelong ya polokego ya motho yo amegago, kgorotsheko e ka laela gore sebetša se kotsi se lobelwe go Mmušo

Pharologanyo goba peelothoko ya taelo ya tšhireletšo

10. (1) Mongongoregi goba molatofatšwa a ka, ka khwetšo ya tsebišo ye ngwadilwego go yo mongwe yo amegago le kgorotsheko ye amegago, kgopela pharologanyo goba peelothoko ya taelo ya tšhireletšo ye hlalošitšwego go karolo 6 ka tsela ye beilwego.

(2) Ge kgorotsheko e kgotšofetše gore ka mabaka a laeditšwego bakeng sa pharologanyo goba peelothoko ya taelo ya tšhireletšo, e ka nea taelo ye: Ge fela e le gore kgorotsheko e ka se nee kgopelo ye go mongongoregi ntle le ge e kgotšofala gore kgopelo e dirwa ka tokologo mme le ka boithaopo.

(3) Klereke ya kgorotsheko e swanetše go romela tsebišo bjalo ka ge go laetšwe go mongongoregi le molatofatšwa ge eba taelo ya tšhireletšo e farologane goba e beetšwe thoko bjalo ka ge go hlalošitšwe go karolwana (1).

Go ya ditshepetšong le thibelo ya kgatišo ya tshedimošo ye itšego

11. (1) (a) Ga go motho yo ka bago gona tshepetšong efe goba efe go ya ka Molao wo ntle le—

(a) bahlankedi ba kgorotsheko;

(b) baamegi ba ditshepetšo;

(c) motho ofe goba ofe yo tlišago kgopelo bakeng sa mongongoregi go ya ka karolo 4(3);

(d) kemedi efe goba efe ya molao ye emetšego motho ofe goba ofe

ditshepetšong;

(e) dihlatse;

(f) batho bao ba sa fetego ba bararo bakeng sa go thekga mongongoregi;

(g) batho bao ba sa fetego ba bararo bakeng sa go thekga molatofatšwa; mme le

(h) motho ofe goba ofe yoo kgorotsheko e mo dumelelago go ba gona: Efela ge kgorotsheko e ka, ge e kgotšofala gore ke kgahlegelong ya toka, kgetholla motho ofe goba ofe go ba gona ditshepetšong.

(b) Ga go selo seo se hlolago mellwane ya maatla afe goba mafe a kgorotsheko go theeletša ditshepetšo khamereng goba go kgetholla motho ofe goba ofe go ba gona ditshepetšong tše.

(2) (a) Ga go motho yo a ka gatišago ka tsela efe goba efe, tshedimošo yeo e ka, ka tsela ye thwii goba yeo e sego ye thwii, tšweletšago boitsebišo bja mang goba mang o amegago ditshepetšong.

(b) Kgorotsheko, ge e kgotšofala gore go kgahlegelong ya toka, e ka laela gore tshedimošo ye nngwe ye oketšegilego malebana le ditshepetšo tše swerwego go ya ka Molao wo di ka se gatišwe: Ge fela e le gore ga go taelo go ya ka karolwana ye, ye šomago malebana le kgatišo ya pego ya molao wa *bona fide* yeo e sa hlalošego maina goba go tšweletša boitsebišo ba bao ba amegago ditshepetšong goba hlatse efe goba efe ditshepetšong tše.

Maatla

12. (1) Kgorotsheko efe goba efe lefelong leo—

- (a) Mongongoregi a dulago go ya go ile goba nakwana, a dirago kgwebo go lona goba a thwetšwego go lona;
- (b) molatofatšwa a dulago gona, a dirago kgwebo go lona goba a thwetšwego go lona; goba
- (c) tiragalo yeo e diragetšego, e na le maatla a go nea taelo ya tšhireletšo bjalo ka ge go hlalošitšwe go Molao wo.
  - (2) Ga go nako ye itšego ye nnyane ye beilwego malebana le karolwana (1)(a).
  - (3) Taelo ya tšhireletšo e a diragatšwa mo Rephabliki ka bophara.

Tirelo ya ditokomane

- 13.** (1) Tirelo ya tokomane efe goba efe go ya ka Molao wo e swanetše go diragatšwa ka tsela ye beilwego ke klereke ya kgorotsheko, šerifi goba mohlankedi wa khutšo, goba ka moo kgorotsheko e ka laelago.
- (2) Melawana ye hlalošitšwego go karolo 19 e swanetše go phethagaletša thušo ya ditshelete ka Mmušo go mongongoregi goba molatofatšwa yo a palelwago ke go lefela tefelo ya tirelo efe goba efe go ya ka Molao wo.

Kemedi ya molao

- 14.** Mang goba mang ditshepetšong go ya ka Molao wo a ka emelwa le kemedi ya molao.

Ditshenyagalelo

15. Kgorotsheko e ka dira taelo fela malebana le ditshenyagalelo kgahlanong le mang goba mang ge e bona gore motho yo o dirile ka go hloka boithaopo, go tena goba go hloka toka.

Boipelaetšo le tshekaseko

16. Ditaello malebana le boipelaetšo le tshekaseko tše hlalošitšwego go *Magistrate's Courts Act, 1944 (Molao 32 wa 1944)*, le *Supreme Court Act, 1959 (Molao 59 wa 1959)*, di a šoma go ditshepetšo dife goba dife go ya ka Molao wo.

Melato

17. Go sa setšwe ditaello tša molao wo mongwe, motho ofe goba ofe yo

a—

- (a) tloago thibelo efe goba efe, peelano, tlamego goba taelo ye gapeleditšwego go ya ka karolo 7;
- (b) tloago ditaello tša karolo 11(2)(a);
- (c) palelwago ke go obamela taetšo efe goba efe go ya ka ditaello tša kaolo 11(2)(b); goba
- (d) go afitafiti ye hlalošitšwego go karolo 8(4)(a), a dira setatamente sa bofora ka maikemišetšo, o na le molato mme ge a tšhotšhišwa molatong wo

hlalošitšwego go tema (a) o tla lefela faene goba go išwa kgolegong botelele bja nako ye sa fetego mengwaga ye mehlano goba a ka lefela faene gammogo le go išwa kgolegong, mme bakeng sa molato wo hlalošitšwego go tema (b), (c), goba (d), go faene le go išwa kgolegong botelele bja nako ye sa fetego mengwaga ye mebedi goba ka bobedi bja tšona.

Tiragatšo ya Molao ka bolaodi bja botšhotšhisi le maloko a Tirelo ya Sephodi ya Afrika Borwa

18. (1) Ga go motšhotšhisi yo tla—

(a) ganetšago go diragatša tšhotšhiso; goba

(b) emiša molato, malebana le tlolo ya karolo 17(a), ntle le ge a tumeletšwe go dira se, le ge e le ka kakaretšo goba ka se itšego, ke Molaodi wa Botšhotšhisi bja Setšhaba bjalo ka ge go hlalošitšwe go karolo 13(1)(a) ya *National Prosecuting Authority Act, 1998 (Molao 32 wa 1998)*, goba leloko le godimo ya boladi bja botšhotšhisi le beilwego ke Molaodi yo ka tsela ye lengwalo.

(2) Molaodi wa Bosetšhaba wa Botšhotšhisi bja Setšhaba yo hlalošitšwego go karolo 10 ya *National Prosecuting Authority Act, 1998*, ka therišano le Tona ya Toka mme morago ga moo ka therišano le Balaodi ba Botšhotšhisi bja Setšhaba, swanetše a laele pholisi ya botšhotšhisi mme a nee ditaelo tša pholisi malebana le molato ofe goba ofe wo hlotšwego ke tiro ya bošoro bja segae.

(3) Mokhomišenare wa Bosetšhaba wa Tirelo ya Sephosa ya Afrika Borwa o swanetše go nea ditaelo tša bosetšhaba bjalo ka ge go hlalošitšwe go karolo 25 ya *South African Police Service Act, 1995 (Molao 68 wa 1995)*, tšeo maloko a swanetšego go obamela ge a phethagatša mošomo wa ona go ya ka Molao wo, mme le ditaelo tše dingwe tše neilwego di swanetše go gatišwa *Kuranteng wa Mmušo*.

(4) (a) Palelo ya leloko la Tirelo ya Sephodisa ya Afrika Borwa ya go obamela tlamego ya kgapeletšo go ya ka Molao wo goba ditaelo tša

bosetšhaba tše hlalošitšwego go karolwana (3), e laetša maitshwarompe bjalo ka ge go hlalošitšwe go *South African Police Service Act, 1995*, le Kantoro ya Taolo, tše hlanngwego go ya ka karolo 4(1) ya *Civilian Secretariat for Police Service Act, 2010*, e swanetše go tsebišwa ka palelo efe goba efe ye begilwego go Tirelo ya Sephodi ya Afrika Borwa.

(b) Ntle le ge Kantoro ya taolo e laela ka tsela ye nngwe seemong se itšego, Tirelo ya Sephodisa ya Afrika Borwa e swanetše go diragatša magato a kgalemo kgahlanong le leloko lefe goba lefe leo le go bonwego eke le paletšwe ke go obamela tlamego ye hlalošitšwego go tema (a).

(5) (a) Molaodi wa Bosetšhaba wa Botšhotšhisi bja Setšhaba o swanetše go romela pholisi efe goba efe ya botšhotšhisi le ditaelo tša pholisi tše laetšwego goba tše neilwego go ya ka karolwana (2) go Palamente, mme pholisi ya mathomo le ditaelo tše laetšwego goba tše neilwego, di swanetše go romelwa go Palamente mo dikgweding tše tshela tša go thoma go šoma ga Molao.

(b) Mokomešenare wa Bosetšhaba wa Tirelo ya Sephosa ya Afrika Borwa o swanetše go romela ditaelo dife goba dife tša bosetšhaba tše neilwego go ya ka karolwana (3) go Palamente, mme ditaelo tša mathomo tše neilwego ka tsela ye, di swanetše go romelwa go Palamente mo dikgweding tše tshela tša go thoma go šoma ga Molao wo.

(c) Kantoro ya taolo, e swanetše go, mo dikgweding tše dingwe le tše dingwe tše tshela, romela pego go Palamente ye malebana le palo le ditlabakelo tša merero ye begilwego go ya ka karolwana (4)(a), mme e hlalošo diswanyaswayo tše dirilwego malebana le merero ye.

(d) Mokomešenare wa Bosetšhaba wa Tirelo ya Sephosa ya Afrika Borwa o swanetše go, mo dikgweding tše dingwe le tše dingwe tše tshela, romela pego go Palamente malebana le—

- (i) palo le ditabakelo tša dingongorego tše hweditšwego kgahlanong le maloko a yona malebana le palelo efe goba efe ye hlalošitšwego go karolwana (4)(a);
- (ii) ditshepetšo tša kgalemo tše diragaditšwego ka lebana leo mme le diphego tše tšweletšego go tšwa kgalemong ye; gape
- (iii) magato ao a tšerwego ka lebaka la diswayaswayo tše dirilwego ke Kantoro ya taolo.

Melawana

19. (1) Tona ya Toka e ka dira Melawana malebana le—

- (a) foromo efe goba efe ye hlokegago bakeng sa go newa go ya ka Molao wo;
- (b) morero ofe goba ofe wo swanetšego go laelwa go ya ka Molao wo; le
- (c) morero ofe goba ofe woo Tona a bonago hlokego goba bohlokwa bja gore o phethagaletšwe bakeng sa go fihlelela maikemišetšo a Molao wo.

(2) Molawana ofe goba ofe wo dirilwego ka tlase ga karolwana

(1)—

- (a) o swanetše go romelwa Palamente pele o ka gatišwa *Kuranteng ya Mmušo*;
- (b) woo o ka tlokago tšhomišo ya tšhelete ka Mmušo, o swanetše go dirwa ka go rerišana le Tona ya Matlotlo; gape
- (c) o ka phethagaletša gore motho ofe goba ofe yo tlo lago taelo goba yo palelwago ke go obamela o tla ba le molato mme ge a tšhotšhiswa o tla lefela faene goba a išwa kgolegong botelele bja nako ye sa fetego ngwaga wo tee.

20. Fetoša karolo 40 (1) ya *Criminal Procedure Act, No. 51 of 1977*, ka go oketša tema (q).

Phumolo ya melao le dipoloko

21. (1) Dikarolo 1, 2, 3, 6 le 7 *Prevention of Family Violence Act, 1993* (*Molao 133 wa 1993*), di a phumolwa.

(2) Kgopelo efe goba efe ye dirwago, ditshepetšo tše diragaditšwego goba thibelo ye neilwego go ya ka Molao wo hlalošitšwego go karolwana (1) e tla bonwa bjalo ka ye diragaditšwego, goba ye neilwego go ya ka Molao wo.

Thaetlele ye kopana le go thoma go šoma ga Molao

22. Molao wo o bitšwa Molao wa Bošoro bja Segae, 1998, mme o thoma go šoma ka letšatšikgwedi le beilwego ke Mopresidente ka kgoeletšo *Kuranteng ya Mmušo*.